

*Ewa Radomska**

Szanse i zagrożenia dla Irlandii Północnej po referendum i decyzji Wielkiej Brytanii o wystąpieniu z Unii Europejskiej

Wstęp

W referendum z 23 czerwca 2016 r. większość (51,9%) Brytyjczyków opowiedziało się za wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. O wyniku tym zdecydowały głównie głosy wyborców angielskich. Większość (55,8%) mieszkańców Irlandii Północnej (głównie republikanie – katolicy) opowiedziało się w referendum za dalszym członkostwem Wielkiej Brytanii w UE. 44,2% (głównie unioniści – protestanci) głosowało za opuszczeniem Unii¹. Wyniki referendum i potencjalne konsekwencje z niego wynikające dla Wielkiej Brytanii, Unii Europejskiej i jej krajów członkowskich oraz innych podmiotów powiązanych ze Zjednoczonym Królestwem w różnych sferach (politycznej, prawnej, ekonomicznej, społecznej itp.) stały się przedmiotem wielu komentarzy, analiz, publikacji. Po raz pierwszy w historii Unii Europejskiej dotychczasowy kraj członkowski podjął decyzję o opuszczeniu ugrupowania. Dla uczestników procesu wiąże się z tym wiele wyzwań, w pierwszej kolejności natury polityczno-prawnej związanej z negocjacjami i ustaleniami warunków wyjścia Wielkiej Brytanii z UE. Równocześnie Wielka Brytania musi określić dalszą strategię odnoszącą się do jej miejsca w Europie i na świecie. Pod znakiem zapytania stanęło utrzymanie jedności Zjednoczonego Królestwa, zwłaszcza w aspekcie dążeń Szkocji do niepodległości i przystąpienia jako nowe, samodzielne państwo do Unii Europejskiej. Dla autorki problematyka ta nie jest istotą zagadnień poruszanych w artykule, ale ich kontekstem.

* Dr Ewa Radomska – Instytut Badań Ekonomicznych, Wydział Biznesu i Stosunków Międzynarodowych, Akademia Finansów i Biznesu Vistula, Warszawa, e-mail: e.radomska@vistula.edu.pl.

¹ BBC News, *EU referendum: Northern Ireland votes to Remain*, 24.06.2016, <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-36614443> (dostęp 21.07.2016).

Skupia swoją uwagę na Irlandii Północnej, autonomicznej prowincji w ramach Zjednoczonego Królestwa, starając się znaleźć odpowiedź na zasadnicze pytanie: *Jakie są szanse i zagrożenia dla Irlandii Północnej po referendum z czerwca 2016 r. i decyzji Wielkiej Brytanii o wystąpieniu z Unii Europejskiej?* Ma ono celowo ogólny charakter, aby w złożoności i wieloaspektowości problematyki móc wyeksponować najważniejsze wyzwania w powiązanych ze sobą obszarach (polityczno-prawnym, społeczno-gospodarczym). Przyjęto założenie, że kwestia rozwoju gospodarczego ma fundamentalne znaczenie dla Irlandii Północnej, także w aspekcie procesu pokojowego. Nie jest jeszcze znany dalszy scenariusz dla Wielkiej Brytanii po formalnym opuszczeniu Unii Europejskiej, w związku z czym autorka jest świadoma, że można obecnie dać jedynie ogólny obraz sytuacji, który wymaga dalszego monitorowania, pogłębionych analiz i badań. Postawiono także pytania szczególnie ściśle powiązane z pytaniem głównym, m.in.: *Czy propozycja republikańców z Irlandii Północnej dotycząca ogłoszenia referendum ws. zjednoczenia z Republiką Irlandii ma realne szanse powodzenia? Jakie są potencjalne skutki ekonomiczne zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii? Jakie zagrożenia w sferze ekonomicznej wiążą się z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z UE, zakładając pozostanie Irlandii Północnej w granicach Zjednoczonego Królestwa?*

Pytaniom tym podporządkowana jest struktura artykułu. W części pierwszej przedstawiono kształtowanie się obecnej sceny politycznej w Irlandii Północnej z uwzględnieniem apelu republikańców o ogłoszenie referendum ws. zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii oraz reakcji Republiki Irlandii i Wielkiej Brytanii. Poruszono także kwestię granicy brytyjsko-irlandzkiej. Część druga artykułu zawiera opis scenariuszy dla Irlandii Północnej – dwóch wariantów: wariantu I – zjednoczenia z Republiką Irlandii oraz wariantu II – pozostania w granicach Zjednoczonego Królestwa oraz potencjalnych skutków z nich wynikających. Generują one określone szanse i zagrożenia oraz wyzwania dla Irlandii Północnej w aspekcie jej dalszego rozwoju.

Analiza opiera się na dostępnych publikacjach, w tym na wynikach badań i analiz ujętych w raportach różnych podmiotów i instytucji, m.in. HM Government, KLC Consulting, Ernst and Young, FDI Intelligence, Oxford Economics, The Northern Ireland Affairs Committee, specjalistów z London School of Economics and Political Sciences. Stanowią punkt wyjścia do dalszych badań i pogłębionych analiz.

Scena polityczna w Irlandii Północnej. Apel republikanów o ogłoszenie referendum ws. zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii

W wyborach do Zgromadzenia Irlandii Północnej, które odbyły się 5 maja 2016 r., zwyciężyła protestancka Demokratyczna Partia Unionistyczna (Democratic Unionist Party), zdobywając 38 mandatów. Kolejne miejsca zajęły: Sinn Féin (28), Ulsterska Partia Unionistyczna (Ulster Unionist Party – 16 mandatów), Socjaldemokratyczna Partia Pracy (Social Democratic and Labour Party – 12), Partia Sojuszu Północnej Irlandii (Alliance Party of Northern Ireland – 8) i inne mniejsze partie². Unioniści głosowali w referendum z 23 czerwca 2016 r. za wyjściem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, ale występują wśród nich podziały. Większa z partii unionistycznych – Demokratyczna Partia Unionistów opowiadała się za Brexitem. Mniejsza z partii unionistycznych – Ulsterska Partia Unionistyczna głosowała za pozostaniem Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej i z niechęcią patrzy na działania Szkocji dotyczące odłączenia od Wielkiej Brytanii. Unioniści są probrytyjscy, opowiadają się za utrzymaniem jedności Zjednoczonego Królestwa. Nie chcą także połączenia Irlandii Północnej z Republiką Irlandii. Pierwsza Minister Irlandii Północnej, unionistka Arlene Foster (głosowała za wyjściem Wielkiej Brytanii z UE) powiedziała zaraz po wyniku referendum w Wielkiej Brytanii, że nie będzie popierała jakichkolwiek kroków w kierunku ewentualnego przeprowadzenia referendum ws. zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii³. Republikanów wynik referendum zaskoczył. Głosowali za pozostaniem Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej. Członkostwo w Unii, w tym dostęp do środków unijnych w ramach funduszy strukturalnych, instrumentów wspólnej polityki rolnej i programu Horyzont 2020, to ważny argument dla republikanów, aby odłączyć się od Zjednoczonego Królestwa i połączyć z Republiką Irlandii, nawet jeśli tych środków będzie mniej. Dostrzegają korzyści członkostwa w Unii Europejskiej. Republikanów reprezentuje partia Sinn Féin związana niegdyś z Irlandzką Armią Republikańską (IRA). Partia ma charakter lewicowy, z silnym akcentem narodowym i katolickim. W sprawach gospodarczych propaguje solidaryzm. Członkowie partii popierają niepodległościowe działania, np. Basków i Palestyńczyków. Po ogłoszeniu wyników referendum ws. dalszego

² R. Russell, *Election Report: Northern Ireland Assembly Election, 5 May 2016*, Northern Ireland Assembly, Research and Information Service, "Research Paper", No. 36/2016, s. 3, <http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2016-2021/2016/general/3616.pdf> (dostęp 13.10.2016).

³ BBC News, *EU referendum...*, op.cit.

członkostwa Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej przewodniczący Sinn Féin – Declan Kearney i zastępca pierwszej minister Irlandii Północnej oraz członek partii – Martin McGuinness zaapelowali, aby rząd w Londynie rozpisał referendum, tzw. border poll (wybory w sprawie granic), w którym mieszkańcy Irlandii Północnej zdecydują, czy Irlandia Północna ma wystąpić ze Zjednoczonego Królestwa i połączyć się z Republiką Irlandii⁴. Republikanie odwołują się do postanowień porozumienia pokojowego z Wielkiego Piątku, nazywanego Porozumieniem Wielkopiątkowym (*Good Friday Agreement*) podpisanego w 1998 r.⁵ Znalazł się w nim zapis o możliwości przeprowadzenia referendum ws. zjednoczenia wyspy, jeśli taka będzie wola większości mieszkańców prowincji.

Reakcja Republiki Irlandii i Wielkiej Brytanii. Kwestia granicy między Wielką Brytanią a Republiką Irlandii

Po ogłoszeniu wyników referendum w Wielkiej Brytanii przedstawiciele rządu i parlamentu w Republice Irlandii (przeciwni wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE) byli oszczędni w komentarzach, „analizowali sytuację”. Po spotkaniu z kanclerz Niemiec Angelą Merkel w lipcu 2016 r. w Berlinie premier Republiki Irlandii Enda Kenny zapewnił, że jego kraj pozostanie w Unii Europejskiej i w strefie euro, wyraził jednocześnie zaniepokojenie możliwym negatywnym wpływem wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej na sytuację w Irlandii Północnej⁶. Oceniał, że jeśli efektem Brexitu będzie zaostrzenie kontroli na granicy irlandzko-brytyjskiej, to skutki ekonomiczne (m.in. zmniejszenie wpływów z handlu) i polityczne (zagrożenie dla procesu pokojowego) odczuje właśnie Irlandia Północna. Wprowadzenie utrudnień w przemieszczaniu się przez granicę może zaostrzyć stanowisko republikanów, którzy będą je postrzegali jako utrwalenie podziału Irlandii. Nie bez znaczenia jest także utrata środków finansowych pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i przeznaczonych m.in. dla rolników, przemysłu rybnego, małych i średnich przedsiębiorstw czy w celu realizacji programów rewitalizacji społeczności. Miałyby to niekorzystny wpływ na Irlandię Północną, która wciąż odbiega poziomem rozwoju gospodarczego od średniej UE. Premier zwrócił

⁴ E. O’ Tolle, *Ireland faces partition again. Preserving the peace is critical*, “The Guardian”, 26.06.2016, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/26/northern-ireland-republic-peace-brexit-border> (dostęp 20.09.2016).

⁵ *Ireland in brief*, Department of Foreign Affairs, Dublin 2000, s. 49.

⁶ C. Russell, *Angela Merkel can’t promise there will be special treatment for Ireland after Brexit*, thejournal.ie, 12.07.2016, <http://www.thejournal.ie/angela-merkel-ireland-no-special-treatment-brexit-2874649-Jul2016/> (dostęp 16.08.2016).

uwagę na dotychczasową dobrą współpracę Republiki Irlandii z Irlandią Północną, zarówno w sferze politycznej, jak i gospodarczej, a także na poziomie indywidualnym w postaci powiązań rodzinnych.

25 lipca 2016 r. w Belfaście w Irlandii Północnej brytyjska premier Theresa May przekonywała Irlandczyków do pozostania w Zjednoczonym Królestwie. Kwestia ewentualnego referendum ws. zjednoczenia Irlandii nie została podjęta. Rozmowy koncentrowały się na sprawie granicy brytyjsko-irlandzkiej. Jeśli Irlandia Północna pozostanie w Zjednoczonym Królestwie – jedyna lądowa granica Wielkiej Brytanii przebiegająca między Irlandią Północną a Republiką Irlandii będzie zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Premier May oceniła, że potrzebne będą praktyczne rozwiązania, aby – jak dotychczas – nie było kontroli paszportowych na granicy brytyjsko-irlandzkiej⁷. Chodzi o możliwość kontynuowania zapisów porozumienia o tzw. Common Travel Area (CTA), które obecnie umożliwi swobodne podróżowanie, bez kontroli paszportowych mieszkańców Wielkiej Brytanii (w tym Irlandii Północnej) i Republiki Irlandii. CTA utworzono w 1952 r. w miejsce wcześniejszych nieformalnych porozumień (w tym tych z lat 20. XX w. otwierających granicę). W sondażu przeprowadzonym 29 czerwca 2016 r. na zlecenie firmy PR360 przez Amárah Research na reprezentatywnej próbie 1000 mieszkańców Republiki Irlandii, 86% badanych było przeciwnych ewentualnemu wprowadzeniu kontroli granicznych między Republiką Irlandii a Irlandią Północną, a zdaniem 62% badanych Unia Europejska jest ważniejsza dla Republiki Irlandii niż Wielka Brytania. 56% uznało, że Brexit będzie miał negatywne skutki dla irlandzkiej gospodarki⁸. Porozumienie o CTA będzie musiało być renegotjowane w warunkach wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE. Nie ma w Unii Europejskiej takiej zewnętrznej granicy, na której nie ma kontroli. Autorzy opracowania *Brexit, Northern Ireland and Ireland* podają przypadek Wysp Owczych (the Faroe Islands), które odmówiły przystąpienia do strefy Schengen, w przeciwieństwie do pozostałych członków Nordyckiej Unii Paszportowej (*Nordic Passport Union*). W efekcie kraje Nordyckiej Unii Paszportowej (będące w Schengen) wprowadziły rygorystyczną kontrolę paszportową wobec mieszkańców Wysp Owczych udających się do krajów objętych Nordycką Unią Paszportową, podczas gdy mieszkańcy tych krajów mogą podróżować na Wyspy Owcze bez kon-

⁷ N. Winning, *Theresa May Seeks to Allay Post-Brexit Northern Ireland Border Fears*, "The Wall Street Journal", 25.07.2016, <http://www.wsj.com/articles/theresa-may-seeks-to-allay-post-brexit-northern-ireland-border-fears-1469465089> (dostęp 3.09.2016).

⁸ A. McMahon, *Majority sees Europe as 'more important' to State than UK*, "The Irish Time", 30.06.2016, <http://www.irishtimes.com/news/social-affairs/majority-sees-europe-as-more-important-to-state-than-uk-1.2705994> (dostęp 10.07.2016).

trolu paszportowej⁹. Przykład ten wskazuje, że Unia Europejska zapewni ochronę swoich granic zewnętrznych, jednak akceptuje wyjątki, w tym wspomniane „szczególne związki” między Wyspami Owczymi i pozostałymi krajami nordyckimi. Innym przykładem jest granica między Norwegią i Szwecją, która jest zewnętrzną granicą Unii Europejskiej (Norwegia nie jest członkiem UE). Jako część Nordyckiej Unii Paszportowej i strefy Schengen między krajami nie ma kontroli paszportowej, niemniej jednak Szwecja utrzymuje kontrolę celną na granicy. Republika Irlandii nie znajduje się w strefie Schengen. Jak zauważają autorzy opracowania, w Nordyckiej Unii Paszportowej widać pewną analogię do porozumienia o CTA. Umożliwia ono mieszkańcom Wielkiej Brytanii i Republiki Irlandii, aby jednakowo (z pewnymi wyjątkami) byli traktowani przez prawo. Przykładowo, obywatel Wielkiej Brytanii w Irlandii i obywatel Republiki Irlandii w Wielkiej Brytanii ma prawo głosować w wyborach lokalnych, krajowych i europejskich. Ma dostęp do zatrudnienia, opieki społecznej i służby zdrowia. Wyjątki są natury politycznej: o ile obywatele Irlandii mogą być wybierani do parlamentu brytyjskiego, o tyle mieszkańcy Wielkiej Brytanii nie mogą być wybierani do parlamentu irlandzkiego (Dáil) ani nie mogą brać udziału w wyborach konstytucyjnych czy prezydenckich. Wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej będzie miało znaczące skutki dla porozumienia o *Common Travel Area* (CTA). Republika Irlandii będzie musiała zdecydować, co jest ważniejsze dla niej: kraje członkowskie UE i strefa Schengen czy Wielka Brytania. Autorzy opisują w opracowaniu kilka opcji możliwych rozwiązań¹⁰. Ich rozważenie ma znaczenie bez względu na to, czy Irlandia Północna pozostanie w granicach Zjednoczonego Królestwa czy wystąpi ze Zjednoczonego Królestwa i połączy się z Republiką Irlandii. Kwestia granicy brytyjsko-irlandzkiej jest jednym z wielu elementów szerszego spektrum zagadnień, które od strony prawnej wymagają uregulowania w procesie występowania Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej i ustalania możliwych dalszych form współpracy.

Scenariusze dla Irlandii Północnej i związane z nimi potencjalne skutki

Obecnie najbardziej słyszalna na scenie politycznej Irlandii Północnej jest partia republikańska Sinn Féin, której przedstawiciele apelują o ogłoszenie referendum ws. zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii.

⁹ S. De Mars, C.R.G. Murray, A. O'Donoghue, B.T.C. Warwick, *Policy Paper: Brexit, Northern Ireland and Ireland*, Durham University, Newcastle University, 06.2016, s. 7, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2797948 (dostęp 23.09.2016).

¹⁰ Ibidem, s. 11.

dii. Sondáže przed referendum w Wielkiej Brytanii pokazywały, że zdecydowana większość mieszkańców Irlandii Północnej (zwłaszcza protestanci) nie chce odłączenia od Zjednoczonego Królestwa i przyłączenia się do Republiki Irlandii, mimo że w referendum głosowali za pozostaniem Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej. Stopień poparcia społeczeństwa dla idei zjednoczenia wymaga monitorowania, sytuacja może się zmienić. Ryzykowne byłoby przeprowadzenie takiego referendum bez upewnienia się, że idea zjednoczenia obu Irlandii znajdzie poparcie większości społeczeństwa. Z kolei większość mieszkańców Republiki Irlandii przed referendum w Wielkiej Brytanii było przychylnych idei zjednoczenia. Jak wynika z sondażu przeprowadzonego 21 marca 2016 r. przez Amárah Research na reprezentatywnej próbie 1000 mieszkańców Republiki Irlandii, 54% badanych odpowiedziało twierdząco na pytanie „Czy chciałbyś zjednoczenia Irlandii?”. 24% badanych było przeciwnych zjednoczeniu, a 22% nie wyraziło swojej opinii¹¹. Referendum ws. zjednoczenia wymagałoby także zgody władz w Londynie. Można się również spodziewać, że ewentualne dalsze działania w Irlandii Północnej na rzecz secesji i przyłączenia do Republiki Irlandii będą blokowane. Przede wszystkim przez protestantów i partie unionistyczne oraz unionistkę, Pierwszą Minister Irlandii Północnej. Należy także zwrócić uwagę na to, że jeśli doszłoby do konfliktu na tym tle między republikanami i unionistami, który rozszerzyłby się na społeczności katolików i protestantów oraz podsycany byłby retoryką eksponującą różnice między nimi, istnieje realne zagrożenie dla zachowania pokoju w Irlandii Północnej.

Działania Szkocji na rzecz niepodległości wywołały niepokój w Anglii, w związku z czym starania ws. zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii nie będą chętnie przyjmowane przez rząd i parlament brytyjski. Dla ich przedstawicieli jedność Zjednoczonego Królestwa ma znaczenie dla utrzymania pozycji Wielkiej Brytanii na arenie międzynarodowej, zwłaszcza w warunkach procesu występowania z Unii Europejskiej. Gdyby jednak doszło do rozmów w sprawie ogłoszenia referendum ws. zjednoczenia, można oczekiwać, że sformułowane będą przez władze w Londynie obietnice zwiększenia subsydiów lub rozszerzenia autonomii Irlandii Północnej w ramach wspólnego państwa, aby Irlandczycy chcieli pozostać w Zjednoczonym Królestwie. Tak było przed szkockim referendum w sprawie niepodległości z 2014 r. Angielscy unioniści liczyli na to, że obietnica zwiększenia autonomii pozwoli na powtórzenie scenariusza z referendum w sprawie niepodległości kanadyjskiej prowincji Quebec

¹¹ P. Hosford, *Over half of Irish people want a united Ireland*, TheJournal.ie, 21.03.2016, <http://www.thejournal.ie/ireland-united-poll-claire-byrne-2672997-Mar2016/> (dostęp 24.08.2016).

z 1995 r.¹² Zapowiedź większej autonomii dla prowincji przyczyniła się tam do odrzucenia secesji¹³. Obecnie, zgodnie z przepisami o autonomii, w gestii władz Irlandii Północnej znajdują się tzw. obszary przeniesione (*transferred*), do których należą: edukacja, zdrowie, rolnictwo, przedsiębiorczość, handel i inwestycje, środowisko naturalne, rozwój regionalny (w tym transport), zatrudnienie, finanse, rozwój społeczny, kultura, sztuka i sport. Tak zwane obszary zastrzeżone (*reserved*) regulowane są przez władze w Londynie, jednak w przyszłości mogą zostać przeniesione na szczebel władz autonomicznych¹⁴. Z kolei w tzw. obszarach wyłączonych (*excepted*) władze centralne Wielkiej Brytanii mają wyłączne kompetencje¹⁵.

Główna różnica między Szkocją a Irlandią Północną polega na tym, że Szkocja dąży do niepodległości przez odłączenie się od Zjednoczonego Królestwa, a jednocześnie ważne jest dla niej członkostwo w Unii Europejskiej. Działania na rzecz niepodległości popierane są przez rząd, parlament, społeczeństwo. W Irlandii Północnej obecnie jedynie republikanie z partii Sinn Féin apelują o ogłoszenie referendum ws. zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii. Mają poparcie części społeczeństwa, głównie katolików. Jeśli doszłoby do referendum i większość jego uczestników opowiedziałaby się za połączeniem Irlandii Północnej z Republiką Irlandii, konieczne byłoby niełatwe negocjacje i ustalenia związane z warunkami secesji: oddzielenia się gospodarczego, finansowego, instytucjonalno-prawnego Irlandii Północnej od Zjednoczonego Królestwa, oraz warunkami i procesem zjednoczenia z Republiką Irlandii.

Przed referendum w Wielkiej Brytanii, w sierpniu 2015 r., KLC Consulting opublikowało raport „Modeling Irish Unification” dotyczący potencjalnych skutków ekonomicznych w krótkim i długim okresie związanych ze zjednoczeniem Irlandii Północnej i Republiki Irlandii. Zdaniem analityków, skutki ekonomiczne (i polityczne) zjednoczenia Irlandii byłyby bardziej odczuwalne w Irlandii Północnej niż w Republice Irlandii.

¹² P. Lynch, *Scottish Independence, the Quebec Model of Secession and the Political Future of the Scottish National Party*, „Nationalism and Ethnic Politics”, No. 11(4)/2005, s. 503–531.

¹³ C. McAngus, *Scottish independence back in play after Brexit shock – with a note of caution*, The Conversation, 24.06.2016, <http://theconversation.com/scottish-independence-back-in-play-after-brexit-shock-with-a-note-of-caution-61457> (dostęp 20.09.2016).

¹⁴ Należą do nich: prawo karne, policja, nawigacja i lotnictwo cywilne, handel międzynarodowy i rynki finansowe, poczta i telekomunikacja, szelf kontynentalny i dno morza, przepisy dotyczące biernego prawa wyborczego do Zgromadzenia Irlandii Północnej, sprawy konsumenckie, własność intelektualna.

¹⁵ Należą do nich: sukcesja królewska, stosunki międzynarodowe, obrona i siły zbrojne, polityka narodowościowa, obywatelstwo i imigracja, podatki o zasięgu obejmującym całą Wielką Brytanię, organizacja wyborów, polityka walutowa, odznaczenia.

Koszty zjednoczenia musiałaby ponieść głównie Republika Irlandii. Irlandia Północna posiada deficyt budżetowy, który jest finansowany z budżetu Wielkiej Brytanii. Zjednoczenie wymagałoby, aby deficyt ten został sfinansowany przez Republikę Irlandii. W długim okresie oszczędności sektora publicznego mogłyby być reinwestowane w sektor prywatny lub projekty publiczne ukierunkowane na podniesienie w długim okresie produktywności gospodarki¹⁶.

Jaką walutą posługiwaliby się mieszkańcy Irlandii Północnej w razie opowiedzenia się w referendum za zjednoczeniem z Republiką Irlandii? Oznaczałoby to rezygnację z funta brytyjskiego i przyjęcie euro. Irlandia Północna poza Zjednoczonym Królestwem straci możliwość korzystania z tzw. klauzuli „opt-out”, którą objęta jest Wielka Brytania¹⁷ jeszcze jako członek Unii. Derogacja to wyłączenie państwa członkowskiego Unii z konieczności wypełniania części zobowiązań płynących z prawa wspólnotowego. W tym przypadku dotyczy to wyłączenia Wielkiej Brytanii z uczestnictwa w unii walutowej¹⁸. Klauzula „opt-out”, czyli derogacja stała, daje państwu, które jest nią objęte prawo wyboru, czy pozostanie przy własnej walucie, czy też zdecyduje się przyjąć euro. Ponieważ Wielka Brytania występuje z Unii Europejskiej, klauzula „opt-out” nie będzie miała już znaczenia, przestanie obowiązywać. Analitycy KLC Consulting wskazują, że w przypadku zjednoczenia z Republiką Irlandii Irlandia Północna przyjmie wspólną walutę euro. W zależności od kształtowania się kursu euro – nie pozostałoby to bez wpływu na handel (eksport i import), przede wszystkim w krótkim okresie. W długim okresie wystąpią także inne efekty, a będą wiązały się z przyjęciem przez Irlandię Północną systemu podatkowego Republiki Irlandii, większą otwartością na bezpośrednie inwestycje zagraniczne i możliwością zwiększenia ich napływu, eliminacją barier handlowych i związanych z nimi kosztów transakcyjnych między Irlandią Północną i Republiką Irlandii oraz innymi krajami Unii Europejskiej, w tym strefy euro. Będzie to miało wpływ na zmiany strukturalne gospodarki Irlandii Północnej, wzrost wydajności, a także stopniowe przechodzenie z sektorów opartych na małej wartości dodanej do

¹⁶ KLC Consulting, *Modeling Irish Unification*, New York, August 2015, s. viii: <http://prcg.com/wp-content/uploads/2015/11/Modeling-Irish-Unification-Report.pdf> (dostęp 22.09.2016).

¹⁷ Protocol (No 25) on certain provisions relating to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (1992) – aneks do Traktatu o Unii Europejskiej z Maastricht.

¹⁸ G. Ronek, M. Wojtas, *Wielka Brytania wobec procesów integracji europejskiej – razem i osobno*, w: *50 lat Traktatów Rzymskich. Sukcesy i trudne realia integracji europejskiej*, red. B. Mucha-Leszko, „Biuletyn Europejski – Wydział Specjalne”, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007, s. 156.

sektorów bardziej konkurencyjnych¹⁹. Analiza uwzględniająca trzy możliwe scenariusze oparta jest na modelu równowagi ogólnej – modelu biorącym pod uwagę dane ekonomiczne za 2009 r. i efekty w latach 2018–2025. Główną konkluzją jest to, że zjednoczenie Irlandii Północnej i Republiki Irlandii byłoby korzystne dla obu części wyspy, szczególnie dla mniejszej, słabiej rozwiniętej Irlandii Północnej. Autorzy raportu analizują w nim potencjalne skutki (przede wszystkim korzyści) zjednoczenia Irlandii oparte na ściślejszej współpracy gospodarczej i politycznej w warunkach pokojowych. Nie biorą pod uwagę niekorzystnych uwarunkowań, w tym możliwości powrotu do konfliktu między protestantami i katolikami, w tym do aktów przemocy, a skutki z tego wynikające miałyby wpływ na handel, inwestycje, konsumpcję, zatrudnienie itp.

Jeśli założy się pozostanie Irlandii Północnej w Zjednoczonym Królestwie i weźmie pod uwagę fakt rozpoczęcia procesu występowania Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, o czym zdecydował wynik referendum z czerwca 2016 r., skutki polityczno-prawne i społeczno-gospodarcze generujące określone szanse i zagrożenia warunkowane są decyzją Wielkiej Brytanii o wyborze dalszego kierunku rozwoju w ramach różnych scenariuszy, które są przedmiotem różnorodnych analiz.

Scenariusz pierwszy koresponduje z ideą (która była popularna wśród zwolenników Brexitu) „prostego i szybkiego” wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, anulowania wszystkich porozumień i zobowiązań, wprowadzenia m.in. barier handlowych z krajami, z którymi UE ma umowy o preferencyjnym handlu. Nie uwzględniono w tym wariantcie członkostwa Wielkiej Brytanii w WTO (Światowej Organizacji Handlu) i wynikających z tego zobowiązań. Opcja „prostego i szybkiego” wychodzenia z Unii nie wydaje się możliwa do realizacji. Formalne potwierdzenie woli wystąpienia jakiegokolwiek państwa z Unii Europejskiej nie kończy jego zaangażowania w projekt europejski. Opis procedury wyjścia kraju z Unii zawiera art. 50 TUE. Przewiduje on okres minimum dwóch lat od notyfikacji do wygaśnięcia wzajemnych zobowiązań wynikających z członkostwa. Biorąc pod uwagę stopień zaawansowania integracji, można przyjąć, że negocjacje będą trudne i długotrwałe. Potrzebny będzie także czas na ratyfikację umowy zawierającej wspólne ustalenia warunków wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii, ale także na uzgodnienia dotyczące form późniejszej współpracy oraz czas na wykonanie zapisów umowy²⁰.

Główne korzyści wynikające z wolnego handlu w aspekcie jego wpływu na gospodarki krajów w nich uczestniczących są znane, także korzyści

¹⁹ KLC Consulting, *Modeling Irish Unification...*, op.cit., s. vii.

²⁰ HM Government, *The process for withdrawing from the European Union*, Cm 9216, February 2016.

(bezpośrednie i pośrednie) związane z napływem inwestycji zagranicznych²¹. Specjaliści z London School of Economics and Political Science, w opracowaniach z serii „CEP Brexit Analysis” dotyczących wybranych skutków ekonomicznych wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, oceniają, że wprowadzenie ograniczeń w handlu (barier taryfowych i pozataryfowych) przyczyni się do zmniejszenia handlu między Wielką Brytanią a UE, wpływając na obniżenie standardu życia²², spadek inwestycji zagranicznych i wynikające z tego m.in. obniżenie produktywności gospodarki brytyjskiej²³. Skutki te dotkną także Irlandię Północną.

Unia Europejska jest obecnie największym partnerem handlowym dla Zjednoczonego Królestwa, w tym dla Irlandii Północnej. Głównymi partnerami w handlu spośród krajów UE są dla Irlandii Północnej: Republika Irlandii, Niemcy i Francja oraz Holandia, a spośród krajów spoza UE: Stany Zjednoczone, Kanada i Chiny (Tabela 1).

Tabela 1. Główni partnerzy handlowi Irlandii Północnej w 2015 r.

Eksport			Import		
Kraj	Wartość w mln funtów brytyjskich	Udział w całkowitym eksporcie (%)	Kraj	Wartość w mln funtów brytyjskich	Udział w całkowitym imporcie (%)
Republika Irlandii	2133	34,1	Republika Irlandii	1647	26,8
Stany Zjednoczone	1047	16,8	Chiny	1057	17,2
Kanada	368	5,9	Stany Zjednoczone	498	8,1
Niemcy	334	5,3	Niemcy	365	5,9
Francja	308	4,9	Holandia	342	5,6

Źródło: HM Revenue and Customs, *Regional Trade Statistics, Third Quarter, 2015*, s. 20.

²¹ Zob.: A. Harrison, A. Rodriguez-Clare, *Trade, Foreign Investment, and Industrial Policy for Developing Countries*, “National Bureau of Economic Research – NBER Working Paper Series”, No. 15621/2009: <http://www.nber.org/papers/w15261.pdf> (dostęp 29.09.2016); K. Handley, N. Limão, *Trade and Investment under Policy Uncertainty: Theory and Firm Evidence*, “American Economic Journal: Economic Policy”, No. 7(4)/2015, s. 189–222.

²² S. Dhingra, G. Ottaviano, T. Sampson, J. Van Reenen, *The consequences of Brexit for UK trade and living standards*, Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, CEP Brexit Analysis No. 2, March 2016, s. 2.

²³ S. Dhingra, G. Ottaviano, T. Sampson, J. Van Reenen, *The impact of Brexit on foreign investment in the UK*, Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, “CEP Brexit Analysis”, No. 3, April 2016, s. 7.

Wprowadzenie ewentualnych ograniczeń w handlu, z czym będą wiązały się dodatkowe koszty, wpłynie na jego zmniejszenie, zarówno po stronie eksportu, jak i importu.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne są również ważne dla gospodarki Irlandii Północnej. W latach 2006–2007 i 2010–2011 112 zagranicznych przedsiębiorstw (bezpośrednie inwestycje zagraniczne w formie *greenfield investment*, inwestycji od podstaw) stworzyło tam 12 tysięcy miejsc pracy, w tym 71% w takich sektorach, jak: oprogramowanie i IT, usługi biznesowe, usługi finansowe²⁴. Problemem staje się pozyskanie pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, w tym w obszarze technologii informacyjno-komunikacyjnych. W tym aspekcie znaczenie może mieć ewentualne wprowadzenie ograniczeń w swobodzie przepływu siły roboczej. Utrudni pozyskanie pracowników z innych krajów. Z drugiej strony, jak wskazują wyniki analizy Oxford Economics, kwestia swobody przepływu siły roboczej ma mniejsze znaczenie dla Irlandii Północnej niż dla całej Wielkiej Brytanii²⁵. Sektory, które korzystają z migracji, jak usługi finansowe i specjalistyczne, mają znaczenie głównie dla Anglii. W latach 2014–2015 inwestorzy zagraniczni zrealizowali w Wielkiej Brytanii 1058 nowych projektów, z których najwięcej w Londynie i pozostałych częściach Anglii; w Irlandii Północnej: 48 projektów (2,8% wszystkich projektów), tworząc miejsca pracy dla ponad 4000 osób²⁶. Jak wynika z badań przeprowadzonych wśród inwestorów zagranicznych, cztery czynniki są dla nich kluczowe, gdy podejmują decyzję dotyczącą lokalizacji inwestycji w Wielkiej Brytanii: podatki dla przedsiębiorstw, koszty pracy, rozmiary rynku i istniejąca koncentracja firm (efekty aglomeracji). Wyniki badań Ernst and Young wskazują, że dla 75% inwestorów zagranicznych dostęp do rynków pozostałych krajów członkowskich Unii był najważniejszą determinantą atrakcyjności inwestycyjnej Wielkiej Brytanii²⁷. Pozostałe czynniki zależą bardziej od polityki wewnętrznej niż od członkostwa w UE. Utrata dostępu do jednolitego rynku europejskiego może uruchomić proces delokalizacji, a także wycofywania się inwestorów. Jak wynika z badania FDI Intelligence, w przypadku Irlandii Północnej dla inwesto-

²⁴ FDI Intelligence, *Improving the Quality of Foreign Direct Investment to Northern Ireland*, July 2012, s. 2, [http://www.waveq.com/files/Executive%20Summary%20-%20Improving%20Quality%20of%20FDI%20\(2012\).pdf](http://www.waveq.com/files/Executive%20Summary%20-%20Improving%20Quality%20of%20FDI%20(2012).pdf) (dostęp 20.08.2016).

²⁵ Oxford Economics, *The Economic implications of a UK Exit from the EU for Northern Ireland*, Briefing Paper, February 2016, s. 6, <https://d1iydh3qrygeij.cloudfront.net/Media/Default/Brexit/Brexit-NI-Report.pdf> (dostęp 21.10.2016).

²⁶ UK Trade & Investment – UKTI, *Inward Investment Report 2014 to 2015*, 17.06.2015, s. 10–11, <https://www.gov.uk/government/publications/ukti-inward-investment-report-2014-to-2015/ukti-inward-investment-report-2014-to-2015-online-viewing> (dostęp 17.10.2016).

²⁷ Ernst and Young, *Another great year – but time to reflect on how the UK can stay ahead of the pack*, EY's attractiveness survey, UK 2015, s. 7.

rów zagranicznych (głównie przedsiębiorstw globalnych) ważne są przede wszystkim: dostęp do wykwalifikowanych pracowników, wsparcie rządu, bliskość rynków, potencjał wzrostu rynku lokalnego, przepisy prawne tworzące odpowiedni klimat dla biznesu, zachęty finansowe, wysokość podatków²⁸. Jak dotychczas, aby zmniejszyć niepewność inwestorów zagranicznych i zachęcić przedsiębiorstwa do pozostania w Irlandii Północnej, od kwietnia 2018 r. wprowadzony zostanie niższy podatek od przedsiębiorstw w wysokości 12,5%. Jest to efekt ustaleń i porozumienia zatwierdzonego w listopadzie 2015 r. przez Zgromadzenie Irlandii Północnej²⁹.

Według raportu the Northern Ireland Affairs Committee, szczególnej uwagi będzie wymagało rolnictwo i sektor produkcyjny, które mają większe znaczenie dla Irlandii Północnej niż dla pozostałych części Zjednoczonego Królestwa³⁰. Irlandia Północna korzysta z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, z instrumentów wspólnej polityki rolnej. W Tabeli 2 przedstawiono wysokość środków z funduszy strukturalnych UE i wspólnej polityki rolnej dla Irlandii Północnej w latach 2014–2020.

Tabela 2. Środki z funduszy strukturalnych UE i wspólnej polityki rolnej dla Irlandii Północnej w latach 2014–2020

Środki	Wysokość (w mln euro)
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	308
Europejski Fundusz Społeczny	183
INERREG VA	240
PEACE IV	229
Europejski Fundusz Morski i Rybacki	24
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (w ramach wspólnej polityki rolnej, filar 2)	227
Płatności obszarowe (w ramach wspólnej polityki rolnej, filar 1)	2299
Razem:	3510

Źródło: *Northern Ireland and the EU referendum*, First Report of Session 2016–17, House of Commons, Northern Ireland Affairs Committee, 25.05.2016, s. 5, <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmniaf/48/48.pdf> (dostęp 23.10.2016).

²⁸ D. Donnelly, *A Review of the Literature on Determinants of Foreign Direct Investment (FDI)*, Northern Ireland Assembly, Research and Information Service, “Briefing Paper”, No. 10, November 26/2014, s. 14, <http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2015/eti/1015.pdf> (dostęp 22.10.2016).

²⁹ Northern Ireland Executive, *Foster and Bell welcome 12.5% Corporation Tax rate*, 17.11.2015, <https://www.northernireland.gov.uk/news/foster-and-bell-welcome-125-corporation-tax-rate> (dostęp 23.10.2016).

³⁰ J. Campbell, *EU referendum analysis: How will Leave vote affect Northern Ireland's economy?*, BBC News, 24.06.2016, <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-36615459> (dostęp 12.07.2016).

W perspektywie budżetowej UE na lata 2014–2020 przeznaczono dla Irlandii Północnej z budżetu Unii w sumie 3510 mln euro. Należy też wspomnieć o kwocie 145 mln euro w ramach programu Horyzont 2020, wspierającego badania i innowacje. Wystąpienie Wielkiej Brytanii z UE oznacza realną możliwość utarty przez Irlandię Północną środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej przeznaczonych do wykorzystania do 2020 r.

Kolejny scenariusz to przystąpienie Wielkiej Brytanii do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA). Wiązałby się on ze statusem Wielkiej Brytanii podobnym do statusu krajów nienależących do Unii Europejskiej: Norwegii, Islandii, Lichtensteinu, a współpracujących z nią w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Status Szwajcarii jest odmienny: opiera się na bilateralnych umowach Szwajcaria–Unia Europejska. Przystąpienie do EFTA i współpraca w ramach EOG jest rozwiązaniem, które wiązałoby się z mniejszymi turbulencjami w sferze ekonomicznej (w porównaniu ze scenariuszem opuszczenia UE, dodatkowo bez ustalenia form dalszej współpracy) zarówno dla Zjednoczonego Królestwa, w tym dla Irlandii Północnej, jak i pozostałych krajów europejskich. Wielka Brytania miałaby (z pewnymi wyjątkami) dostęp do swobód jednolitego rynku w zakresie przepływu towarów, usług, kapitału i siły roboczej (pod warunkiem niewprowadzania w tych obszarach ograniczeń w dostępie do własnego rynku). Z drugiej strony zobowiązana byłaby do dokonywania wpłat do budżetu UE na rzecz Funduszu Spójności, jednego z instrumentów polityki regionalnej UE ukierunkowanego na zmniejszanie dysproporcji rozwojowych między krajami członkowskimi. Wielka Brytania nie miałaby również swoich reprezentantów w instytucjach unijnych (np. w Komisji Europejskiej, Parlamencie Europejskim, Radzie Unii Europejskiej), z czym wiąże się m.in. brak wpływu na podejmowanie decyzji w obszarach istotnych dla funkcjonowania UE i jej krajów członkowskich. Odwołując się do przykładu Norwegii, interesujące są wyniki badań przeprowadzonych przez Camposa, Coricello i Morettiego³¹. Doszli do wniosku, że pełna integracja gospodarcza i polityczna Norwegii z Unią Europejską przyniosłaby bardziej znaczące, pozytywne skutki ekonomiczne dla gospodarki norweskiej, przyczyniając się m.in. do większego wzrostu produktywności niż sama integracja gospodarcza Norwegii w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W ostatnim rozważanym scenariuszu Wielka Brytania wybiera model szwajcarski, który zbliżony jest do modelu norweskiego, z tym że zawiera

³¹ N. Campos, F. Coricelli, L. Moretti, *Norwegian Rhapsody? The Political Economy Benefits of Regional Integration*, “Centre for Economic Policy Research – CEPR Discussion Paper”, No. 10653/2015, <http://ftp.iza.org/dp9098.pdf> (dostęp 30.09.2016).

ograniczenia w swobodzie przepływu usług, co z punktu widzenia Wielkiej Brytanii nie jest korzystne ze względu na znaczenie tego sektora dla gospodarki brytyjskiej (generuje 79% PKB Wielkiej Brytanii według danych Office of National Statistics z czerwca 2016 r.).

Zwolennicy wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej wskazywali, że Wielka Brytania powinna odzyskać niezależność i samodzielność w decydowaniu o podpisywanych przez nią porozumieniach handlowych i jest w stanie wynegocjować „większe, lepsze i szybsze” porozumienie o wolnym handlu z UE czy z innymi krajami. Nie wydaje się jednak, aby był to łatwy proces. Po pierwsze, Komisja Europejska (KE), która negocjuje w imieniu wszystkich państw członkowskich UE umowy o preferencyjnym handlu (w ramach wspólnej polityki handlowej), ma większą siłę przetargową niż pojedynczy kraj. W aspekcie negocjacji między Unią Europejską i Stanami Zjednoczonymi dotyczących Transatlantyckiego Partnerstwa w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) prezydent USA Barack Obama jednoznacznie stwierdził, że Stany Zjednoczone nie są zainteresowane bilateralną umową z Wielką Brytanią, ale umową z Unią Europejską jako ugrupowaniem integracyjnym³². Po drugie, mimo znaczenia Wielkiej Brytanii dla członków UE (w handlu, inwestycjach), w prowadzonych negocjacjach nad warunkami dalszej współpracy można się spodziewać, że Komisja Europejska nie będzie się spieszyła. Uwzględniając problemy, jakie wystąpiły w negocjacjach specyficznych ustaleń sektorowych ze Szwajcarią, KE będzie prawdopodobnie blokowała negocjacje z Wielką Brytanią, zwłaszcza „na warunkach brytyjskich”. W tym czasie przedsiębiorstwa i inne podmioty z krajów członkowskich Unii Europejskiej będą szukały możliwości osiągnięcia korzyści w konkurencji w obszarach, które obecnie są mocnymi stronami gospodarki brytyjskiej (znacząca pozycja londyńskiego City na rynkach finansowych, znaczący udział Wielkiej Brytanii w międzynarodowym rynku usług, wysoka pozycja Wielkiej Brytanii jako preferowanej lokalizacji inwestycji zagranicznych).

Podsumowanie

W związku z decyzją Wielkiej Brytanii o wystąpieniu z Unii Europejskiej przed Irlandią Północną stoi szereg wyzwań. Na scenie politycznej do porozumienia muszą dojść republikanie i unioniści, aby określić wspólne stanowisko ws. pozostania Irlandii Północnej w Zjednoczonym Królestwie.

³² M. Holehouse, *Major Blow for Brexit Campaign as US Rules Out UK-Only Trade Deal*, „The Telegraph”, 29.10.2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/11962277/Majorblow-for-Brexit-campaign-as-US-rules-out-UK-only-trade-deal.html> (dostęp 30.08.2016).

stwie albo odłączenia się od Wielkiej Brytanii i połączenia z Republiką Irlandii. Od strony prawnej możliwość ogłoszenia referendum ws. zjednoczenia dają zapisy Porozumienia Wielkopiątkowego. Ewentualne jego ogłoszenie, za czym opowiadają się republikanie, nie wydaje się obecnie możliwe ze względu na niewystarczający stopień poparcia społeczeństwa dla idei odłączenia od Wielkiej Brytanii. Przeciwnie są temu także główne partie unionistyczne obecne w Zgromadzeniu Irlandii Północnej oraz rząd i parlament w Londynie dążące do utrzymania jedności Zjednoczonego Królestwa. Głównym problemem Irlandii Północnej są wciąż występujące antagonizmy między republikanami i unionistami, protestantami i katolikami. Wynikają one w mniejszym stopniu z kwestii wyznania, a w większym z poczucia przynależności do odrębnych narodów (katolików do Irlandczyków, protestantów do Brytyjczyków). Ich nasilenie w warunkach niepewności związanej ze skutkami wystąpienia Wielkiej Brytanii z UE może zagrozić procesowi pokojowemu w Irlandii Północnej. „Pokój nie jest dobrem danym raz na zawsze” – trafne są słowa premiera Republiki Irlandii Endy Kenny’ego.

Zmiany strukturalne w gospodarce Irlandii Północnej są powolne. Wciąż stosunkowo niski jest poziom produktywności gospodarki. Poprawę wymaga system edukacji. Na rynku pracy konieczne jest zmniejszanie bezrobocia (zwłaszcza wśród ludzi młodych) i zwiększanie współczynnika zatrudnienia. Niewystarczająco rozwinięte są sektory o dużej wartości dodanej, które wymagają wykwalifikowanych pracowników o odpowiednich umiejętnościach. Rozwój gospodarczy i podnoszenie standardu życia mieszkańców, wyrównywanie dysproporcji między różnymi grupami społecznymi, zmniejszanie antagonizmów na scenie politycznej i w społeczeństwie mają kluczowe znaczenie dla przyszłości Irlandii Północnej, w tym dla procesu pokojowego. Powinny być uwzględnione w wyborze scenariusza między wariantem ewentualnego zjednoczenia Irlandii Północnej z Republiką Irlandii a pozostaniem Irlandii Północnej w granicach Zjednoczonego Królestwa.

W wariantcie zjednoczenia Irlandii Północnej i Republiki Irlandii, oprócz kosztów z tym procesem związanych, zagrożeniem jest możliwa destabilizacja sceny politycznej i powrót do konfliktów między społecznościami protestantów i katolików. Przy założeniu ustabilizowania sytuacji w dłuższej perspektywie zjednoczenie pozwoliłoby Irlandii Północnej korzystać z szans wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej, które prowincja prawdopodobnie utraci w wariantcie pozostania w granicach Zjednoczonego Królestwa. Możliwe jest pogorszenie się sytuacji gospodarczej w Irlandii Północnej wynikające ze zmniejszenia handlu, inwestycji, konsumpcji (zwłaszcza w krótkim okresie) z powodu m.in.

wprowadzenia ograniczeń w swobodzie przepływu towarów, usług, kapitału i siły roboczej czy utraty dofinansowania z funduszy strukturalnych UE, instrumentów wspólnej polityki rolnej, programu Horyzont 2020 w związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Realne jest także zmniejszenie zaangażowania społeczności międzynarodowej we wspieranie procesu pokojowego w Irlandii Północnej, co miałoby niekorzystny wpływ na sytuację społeczną i gospodarczą prowincji.

Oszacowanie potencjalnych skutków ekonomicznych i w innych sferach związanych z każdym ze scenariuszy jest niezbędne. Nie należy to jednak do łatwych zadań w warunkach braku odpowiedzi na wiele pytań związanych z procesem występowania Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej, a także przyszłych kierunków, form i zasad współpracy z tą wspólnotą. Od wyników negocjacji i ustaleń zależą faktyczne skutki, w tym szanse i zagrożenia dla Irlandii Północnej w aspekcie dalszego jej rozwoju.

Bibliografia

- BBC News, *EU referendum: Northern Ireland votes to Remain*, 24.06.2016, <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-36614443> (dostęp 21.07.2016).
- Campbell J., *EU referendum analysis: How will Leave vote affect Northern Ireland's economy?*, BBC News, 24.06.2016, <http://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-36615459> (dostęp 12.07.2016).
- Campos N., Coricelli F., Moretti L., *Norwegian Rhapsody? The Political Economy Benefits of Regional Integration*, "Centre for Economic Policy Research – CEPR Discussion Paper", No. 10653/2015, <http://ftp.iza.org/dp9098.pdf> (dostęp 30.09.2016).
- De Mars S., Murray C.R.G., O'Donoghue A., Warwick B.T.C., *Policy Paper: Brexit, Northern Ireland and Ireland*, Durham University, Newcastle University, June 2016, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2797948 (dostęp 23.09.2016).
- Dhingra S., Ottaviano G., Sampson T., Van Reenen J., *The consequences of Brexit for UK trade and living standards*, Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, CEP Brexit Analysis No. 2, March 2016.
- Dhingra S., Ottaviano G., Sampson T., Van Reenen J., *The impact of Brexit on foreign investment in the UK*, Centre for Economic Performance, London School of Economics and Political Science, CEP Brexit Analysis No. 3, April 2016.
- Donnelly D., *A Review of the Literature on Determinants of Foreign Direct Investment (FDI)*, Northern Ireland Assembly, Research and Information

- Service, "Briefing Paper", No. 10, 26.11.2014, <http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2015/eti/1015.pdf> (dostęp 22.10.2016).
- Ernst and Young, *Another great year – but time to reflect on how the UK can stay ahead of the pack*, EY's attractiveness survey, UK 2015.
- FDI Intelligence, *Improving the Quality of Foreign Direct Investment to Northern Ireland*, July 2012, [http://www.wavteq.com/files/Executive%20Summary%20-%20Improving%20Quality%20of%20FDI%20\(2012\).pdf](http://www.wavteq.com/files/Executive%20Summary%20-%20Improving%20Quality%20of%20FDI%20(2012).pdf) (dostęp 20.08.2016).
- Handley K., Limão N., *Trade and Investment under Policy Uncertainty: Theory and Firm Evidence*, "American Economic Journal: Economic Policy", No. 7(4)/2015.
- Harrison A., Rodriguez-Clare A., *Trade, Foreign Investment, and Industrial Policy for Developing Countries*, National Bureau of Economic Research – NBER Working Paper Series, No. 15621/2009, <http://www.nber.org/papers/w15261.pdf> (dostęp 29.09.2016).
- HM Government, *The process for withdrawing from the European Union*, Cm 9216, February 2016.
- HM Revenue and Customs, *Regional Trade Statistics, Third Quarter*, 2015.
- Holehouse M., *Major Blow for Brexit Campaign as US Rules Out UK-Only Trade Deal*, "The Telegraph", 29.10.2015, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/eu/11962277/Majorblow-for-Brexit-campaign-as-US-rules-out-UK-only-trade-deal.html> (dostęp 30.08.2016).
- Hosford P., *Over half of Irish people want a united Ireland*, TheJournal.ie, 21.03.2016, <http://www.thejournal.ie/ireland-united-poll-claire-byrne-2672997-Mar2016/> (dostęp 24.08.2016).
- Ireland in brief*, Department of Foreign Affairs, Dublin 2000.
- KLC Consulting, *Modeling Irish Unification*, New York, August 2015, <http://prcg.com/wp-content/uploads/2015/11/Modeling-Irish-Unification-Report.pdf> (dostęp 22.09.2016).
- Lynch P., *Scottish Independence, the Quebec Model of Secession and the Political Future of the Scottish National Party*, "Nationalism and Ethnic Politics", No. 11(4)/2005.
- McAngus C., *Scottish independence back in play after Brexit shock – with a note of caution*, The Conversation, 24.06.2016, <http://theconversation.com/scottish-independence-back-in-play-after-brexit-shock-with-a-note-of-caution-61457> (dostęp 20.09.2016).
- McMahon A., *Majority sees Europe as 'more important' to State than UK*, "The Irish Time", 30.06.2016, <http://www.irishtimes.com/news/so->

- cial-affairs/majority-sees-europe-as-more-important-to-state-than-uk-1.2705994 (dostęp 10.07.2016).
- Northern Ireland and the EU referendum*, First Report of Session 2016–17, House of Commons, Northern Ireland Affairs Committee, 25.05.2016, <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201617/cmselect/cmniaf/48/48.pdf> (dostęp 23.10.2016).
- Northern Ireland Executive, *Foster and Bell welcome 12.5% Corporation Tax rate*, 17.11.2015, <https://www.northernireland.gov.uk/news/foster-and-bell-welcome-125-corporation-tax-rate> (dostęp 23.10.2016).
- O`Tolle E., *Ireland faces partition again. Preserving the peace is critical*, “The Guardian”, 26.06.2016, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/jun/26/northern-ireland-republic-peace-brexit-border> (dostęp 20.09.2016).
- Oxford Economics, *The Economic implications of a UK Exit from the EU for Northern Ireland*, Briefing Paper, February 2016, <https://dliyd-h3qrygeij.cloudfront.net/Media/Default/Brexit/Brexit-NI-Report.pdf> (dostęp 21.10.2016).
- Ronek G., Wojtas M., *Wielka Brytania wobec procesów integracji europejskiej – razem i osobno*, w: *50 lat Traktatów Rzymskich. Sukcesy i trudne realia integracji europejskiej*, red. B. Mucha-Leszko, „Biuletyn Europejski – Wydział Specjalne”, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007.
- Russell C., *Angela Merkel can't promise there will be special treatment for Ireland after Brexit*, thejournal.ie, 12.07.2016, <http://www.thejournal.ie/angela-merkel-ireland-no-special-treatment-brexit-2874649-Jul2016/> (dostęp 16.08.2016).
- Russell R., *Election Report: Northern Ireland Assembly Election, 5 May 2016*, Northern Ireland Assembly, Research and Information Service, Research Paper, No. 36/2016, <http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2016-2021/2016/general/3616.pdf> (dostęp 13.10.2016).
- UK Trade & Investment- UKTI, *Inward Investment Report 2014 to 2015*, 17.06.2015, <https://www.gov.uk/government/publications/ukti-inward-investment-report-2014-to-2015/ukti-inward-investment-report-2014-to-2015-online-viewing> (dostęp 17.10.2016).
- Winning N., *Theresa May Seeks to Allay Post-Brexit Northern Ireland Border Fears*, “The Wall Street Journal”, 25.07.2016, <http://www.wsj.com/articles/theresa-may-seeks-to-allay-post-brexit-northern-ireland-border-fears-1469465089> (dostęp 3.09.2016).

Słowa kluczowe: Irlandia Północna, Republika Irlandii, Zjednoczone Królestwo, Unia Europejska, referendum, zjednoczenie

Key words: Northern Ireland, Republic of Ireland, United Kingdom, European Union, Referendum, Unification

Abstract

Opportunities and Threats for Northern Ireland after the EU Referendum in the United Kingdom

The purpose of this article is to analyze the opportunities and threats for Northern Ireland after the EU referendum in United Kingdom. As a basis for the research method a study based on the analysis of selected information sources was used. The referendum on the United Kingdom's continuing membership of the European Union resulted in a victory for those wishing to leave the Union, and has become the impulse for discussions on the possible directions for future developments in Northern Ireland. There are two scenarios being considered: Northern Ireland remaining within the United Kingdom, but outside the European Union, leaving the United Kingdom and uniting with the Republic of Ireland, which would enable it to retain its membership of the European Union. A referendum on unifying Northern Ireland and the Republic of Ireland, which is supported by republicans, is currently neither justified – the lack of sufficient support of the population, nor is it possible – as the proposition would be vetoed by the main unionist parties and by the government in London which is fully committed to maintaining the unity of the United Kingdom. If, however, the unification of Northern Ireland and the Republic of Ireland occurred, in addition to the enormous initial cost, it could instigate the threat of destabilisation of the political scene and rekindle conflicts between Catholic and Protestant groups. In the long term, uniting with the Republic of Ireland would enable Northern Ireland to maintain a strong developmental impulse arising from the benefits of being a member of the EU; such as access to the Single European Market, structural funds, etc., which the province may lose if it stays within the United Kingdom. The real effects on Northern Ireland will depend on the results of the negotiations and decisions reached by the United Kingdom and the European Union on the conditions on exiting the Union and the future directions, forms and principles for further co-operation. Its economic development is of fundamental significance for the future of Northern Ireland, including the peace process.